

УДК 316,7

Цацук М.

студентка 1 курсу, факультет дизайну

Михальчук О.

студентка 1 курсу,

факультет культурних та креативних індустрій

Кадлубович Т.

канд. політичн. наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ПРОТИСТАВЛЕННЯ «МОДЕРН – ПОСТМОДЕРН» ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Культурна парадигма, в якій існує суспільство в певний момент свого історичного розвитку, визначає його норми, цінності та прагнення. Нові парадигми виникають у результаті реакції на попередні, виявляючи невідповідність застарілих конструктів до вимог сучасного суспільства, в той же час надаючи їм принципово нових форм. Так, модернізм побудований на фундаменті різноманітних ієрархій: «високої» та «низької» культури, «глибинного» та «поверхневого», «вищої ідеї» та «людини» тощо. Парадигма постмодернізму піддала критиці будь-яку ієрархічну структуру як таку, бінарну опозицію «суб`єкт – об`єкт», владні відносини у всіх аспектах, тим самим провокуючи створення суспільства нового формату, з його тенденціями до масовізації культури, глобалізації тощо.

Постмодерн прагне деструктурувати уявлення про світ та суспільство, зруйнувати стійкі вірування епохи модерну. Так, Жан-Франсуа Ліотар у роботі «Стан постмодерну» (1979) визначає постмодерн як «недовіру до метарозповідей» – грандіозних тем, що описують процеси з позиції конкретної, чітко визначеної точки зору, яка стоїть на вищій позиції умовної системи ієрархії поглядів. Метарозповіді оперують способом включення та виключення, контролюючи та визначаючи гетерогенезис в організовані поля, прагнучи заглушити інші погляди в ім`я певних «універсальних принципів» [1]. Натомість для постмодерністів справжня інтелектуальна розмова – це розмова про феномен культури в цілому, пошук способів обговорення, де кожна особистість може знайти щось цінне для себе на різних «рівнях» культури, конструюючи з цих фрагментів власну картину світу.

Руйнація ієрархій відбувається на різних рівнях суспільства: з`являються нові соціальні рухи, змінюється мова, культура, владні відносини. Скорочення «критичного простору» модернізму, яке досягнуто методом «вибуху»: «хуліганської експансії культури на всю соціальну сферу, аж до того, що все, що включає наше соціальне життя, від економічної цінності та державної влади до повсякденних дій і самої структури нашої психіки...» [3]. Так, наприклад, еко-активізм наполягає, що відносини між людиною та природою мають будуватися не на основі людського страху перед потенційною екологічною катастрофою, а через призму докорінної зміни ставлення до природи як до рівного людині суб`єкту. Іншим прикладом може

бути руйнація однієї з найсильніших ієрархій – ієрархії мови, що виявляється в поступовому розповсюдженні фемінітивів та безособових займенників.

Головними характеристиками постмодернізму є фрагментарність, гетерогенність та невизначеність, які викликають зміни у суспільстві та свідомості його членів, починають по-іншому трактуватися поняття, вибудовуватися нові сенси. Наприклад, модернізм розглядає буття як «дерево» з певним центром, власною ієрархією та визначеною структурою. Постмодернізм характеризує організацію буття (тексту) через відсутність структури, системоутворюючого стрижня, єдиної спрямованості та наявності необмежених можливостей зміни. З'являється постмодерністське поняття «ризому». Базисом постмодерного світу стає плюралізм, тобто допущення одночасного співіснування різноманітних поглядів, множинність груп інтересів. Суспільство перестає бути масовим, стаючи деякою мірою фрагментарним, світ набуває рис ансамблю розрізнених елементів.

Дроблення відбувається не тільки на рівні суспільства, а й на рівні особистості. «Я» розпорошується на безліч рольових функцій, людина стає набором так званих «практик себе», частиною світу як набору текстів, а тому з'явившись в культурі, вже говорить не від себе, а мовою цих самих текстів. Постмодерн робить людину не споживачем, а об'єктом інформації. Плюралізм ідей потребує критичного, раціонального їх осмислення, але кратне збільшення інтенсивності потоків інформації при одночасному зменшенні інтерпретаційних схем не залишають часу на перетворення інформації у знання. Наприклад, соцмедійний застосунок «TikTok» побудований на основі миттєвого, короткотривалого враження. Постмодернізм відмовляється вбудовувати людину в чіткі парадигми, ієрархії, пояснювали її місце в світі. Відбувається розсіювання уваги людини, спостерігається підвищення тривожності із-за неспроможності охопити та усвідомити весь інформаційний потік. Результатом стає криза ідентичності – навколо людини концентрується маса знаків, але вона не спроможна з цих знаків зібрати власне «Я».

Людина не може змінити культурну парадигму, в якій існує, проте вона здатна інтерпретувати та відтворювати її, пропускаючи крізь призму власного сприйняття. Соціум переосмислює власне минуле, аналізує теперішнє і на цій основі визначає напрямки руху, власні перспективи розвитку. Тож кожен індивідуум, в свою чергу, має свідомо ставитися до існуючої навколо нього культурної парадигми щоб вчасно виявляти її недоліки, тенденції розвитку та використовувати власні ресурси для її вдосконалення.

Список літератури

1. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна М.; СПб., 1998. 160 с. URL: <https://flibusta.site/b/196440/read>
2. Делез Ж. Логика смысла М., 1995. 297 с. URL: <https://booksonline.com.ua/view.php?book=113442>
3. Джеймисон Ф. Постмодернізм, або Логіка культури пізнього капіталізму К., 2008. 504 с.
4. Ильин И.П., Цурганова Е.А. От модерна к постмодернизму: логика развития. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ot-moderna-k-postmodernizmu-logika-razvitiya/viewer>